

RAPPORT INZAKE
SAMENGEVOEGDE
JAARREKENING 2024

van
Stichting Fries Natuurhistorisch Museum

en
Stichting Behoud Gebouw Fries
Natuurhistorisch Museum

en
Stichting Gerrit Stobbe Fonds

Leeuwarden, 11 juni 2025

Inhoud

Bestuursverslag.....	3
Naleving regelgeving Cultural Governance.....	19
WNT-verantwoording 2024 Stichting Fries Natuurhistorisch Museum	19
Jaarrekening.....	21
Balans per 31 december 2024	22
Staat van Baten en Lasten 2024.....	23
Bestemming van het resultaat 2024.....	24
Kasstroomoverzicht over 2024.....	25
Toelichting op de jaarrekening	26
Algemeen	26
Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening	26
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	27
Grondslagen voor de bepaling van het resultaat	28
Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht.....	28
Toelichting op de onderscheiden posten van de balans	29
Vaste activa.....	29
Vlottende activa	30
Liquide middelen	31
Eigen vermogen.....	32
Voorzieningen.....	35
Kortlopende schulden.....	35
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	37
Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.....	38
Baten	38
Lasten	42
Overige gegevens.....	47
Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat.....	47
Vaststelling en goedkeuring jaarrekening.....	47
Controleverklaring jaarrekening.....	48
Bijlage Resultatenrekening 2024	49

Bestuursverslag

Inleiding

Na het jubileumjaar 2023 kreeg het Natuurmuseum Fryslân, hierna te noemen “het Museum”, opnieuw te maken met uiteenlopende uitdagingen. In het verlengde van de doelstellingen van het Museum zijn opnieuw vele objecten aan de collectie toegevoegd.

De voornaamste doelstelling van het Museum is om met de diverse objecten het grote publiek van informatie te voorzien. Tevens vormt de unieke collectie een belangrijke basis voor onderzoek naar het vaststellen en verklaren van de natuurlijke diversiteit van planten en dieren, in het verleden en vandaag de dag. De collectie wordt daarin van steeds groter belang om de gevolgen voor flora en fauna als gevolg van klimatologische ontwikkelingen en menselijke invloeden inzichtelijk te maken.

De omvang en samenstelling van de referentiecollectie zijn hierin onmisbaar. Door meerdere exemplaren van een soort te verzamelen en te behouden, bewaart het Museum de representatieve variatie binnen soorten. Daarmee fungeren onze collecties als het geheugen van de natuur in Fryslân. Zo blijft kennis over biodiversiteit, verandering en kwetsbaarheid toegankelijk voor onderzoek, educatie en natuurbehoud.

Het Museum wil zo steeds actiever inspelen op actuele maatschappelijke vraagstukken. In dat kader werd, in het verlengde van het jubileumjaar, opnieuw een symposium over biodiversiteit georganiseerd. Het Museum is dan ook verheugd te kunnen constateren dat, mede dankzij deze inspanningen, in 2024 meer dan 80.000 mensen direct dan wel indirect voor een bezoek aan het Museum konden worden geïnteresseerd.

Uitgangspunten Jaarverslaggeving

Het Museum is 18 mei 1923 opgericht. Eerst in de vorm van een vereniging en vanaf 1997 als stichting. Het gebouw is via de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum, hierna te noemen Stichting BGFNM, eigendom van het Museum.

De Stichting Gerrit Stobbe Fonds, hierna te noemen GSF, werd bij akte opgericht op 19 juni 1989. Deze stichting heeft ten doel het ondersteunen van de instandhouding van het Museum, alsmede voorts al hetgeen daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, in de ruimste zin.

Afvaardigingen van de leden van de Raad van Toezicht van het Museum vormen de besturen van de stichtingen BGFNM en GSF. Daarmee berust de zeggenschap over deze stichtingen geheel bij het Museum. Op basis van deze nauwe verwevenheid en wettelijke voorschriften wordt van alle stichtingen tezamen een samengevoegde jaarrekening opgesteld.

De Stichting Gerrit Stobbe Fonds beschikt alleen over banktegoeden. Omdat de zeggenschap over deze middelen via hun bestuursfunctie alleen berust bij de Raad van Toezicht van de Stichting NMF zijn deze middelen op de balans als fonds opgenomen.

Doelstelling NMF

De stichting heeft ten doel:

- a. Het bijeenbrengen en in stand houden van een verzameling van voorwerpen op natuurhistorisch en geologisch terrein;
- b. Het bevorderen van de studie der natuurlijke historie; alsmede in het algemeen werkzaam te zijn op natuurhistorisch gebied in de meest uitgebreide zin; en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:

- a. Het inrichten en in stand houden van een museum;
- b. Het verzamelen van gegevens omtrent de dieren- en plantenwereld, alsmede de bodem;
- c. Het verstrekken van informatie;
- d. Het verrichten van educatieve werkzaamheden, met name ten behoeve van het onderwijs;
- e. Alle andere wettige middelen, welke aan het doel van de stichting bevorderlijk kunnen zijn.

Maatschappelijke Verantwoordelijkheid

Het Museum is zich terdege bewust van zijn verantwoordelijkheden naar het publiek en als instituut binnen de maatschappij.

Daarnaast voelt het Museum een verantwoordelijkheid ten aanzien van het bewaren en conserveren van de collectie. Bij calamiteiten staat het in veiligheid brengen van personen op de eerste plaats en wordt daarnaast het in veiligheid brengen van de collectie als een zeer belangrijk uitgangspunt gehanteerd.

Het Museum onderschrijft daarmee de wereldwijde Ethische Code voor Musea zoals door de International Council of Museum is geformuleerd.

Het Museum wil waarde scheppen voor en in de samenleving en integer en rolbewust handelen. Daarin is een zorgvuldig bestuur hoofdzaak met daarnaast een goed functionerend toezicht. Hiermee staat het Museum volledig achter de 8 principes van de Governance Code Cultuur welke voor het Museum als leidraad dienen voor alle voorkomende bestuurlijke vraagstukken.

Goed werkgeverschap is daaraan onlosmakelijk verbonden.

Als Natuurmuseum wil het Museum kennis overdragen aan het bezoekerspubliek en daarmee ondersteunen in de bewustwording omtrent ontwikkelingen en bedreigingen in de natuur.

Met deze ontwikkelingen en bedreigingen wil het Museum daarom in al zijn beleidsbeslissingen ook continue toetsen aan aspecten van milieu zodat de mensheid tot in oneindigheid van de levende natuur kan blijven genieten.

Sociaal

Algemeen

Voor zover mogelijk krijgt elke vaste medewerker jaarlijks een Bedrijfs Hulpverlenings training. Het uitgangspunt is dat bij calamiteiten altijd minimaal 2 personen met een geldige BHV-training tijdens openstelling voor publiek in het museum aanwezig zijn zodat adequaat kan worden gehandeld. Ten aanzien van medewerkers en vrijwilligers zijn Fair Practice en Fair Pay de beginselen voor het Museum. Tevens worden er met regelmaat vrijwilligersbijeenkomsten gehouden en wordt jaarlijks een gezamenlijk uitje voor personeel en vrijwilligers georganiseerd.

Personeel

In potentie is er een tendens aanwezig dat in verband met de lagere subsidies voor de exploitatie van het Museum er meer gevraagd wordt van de medewerkers dan ten opzichte van standaard dienstverbanden verwacht mag worden. Het bestuur is daarop alert en heeft daartoe een Personeelsvertegenwoordiging ingesteld. Voor een eerlijke en gelijkwaardige beloning wordt de Museum CAO gevolgd. Tevens is er een afzonderlijke pensioenregeling van toepassing. Over het gehele jaar 2024 heeft het NMF 16,1 fte's in dienst gehad ten opzichte van 15,4 fte's in 2023. Dit is een toename met 0,7 fte. Deze toename is grotendeels toe te schrijven aan de extra personele inzet voor collectiebeheer die geheel door fondsen zijn bekostigd. Het ziekteverzuimpercentage is in 2024 gedaald van 6,2% 2023 naar 3,1% in 2024. Dit is een halvering ten opzichte van voorgaand jaar en steekt daarmee zeer gunstig af tegen het door het CBS gepubliceerde ziekteverzuimpercentage van 5,4% ultimo 2024 voor heel Nederland.

Vrijwilligers

Voor de inzet van vrijwilligers is vrijwilligersbeleid vastgesteld. Elke vrijwilliger heeft als kostenvergoeding recht op een vergoeding per uur. Deze vergoedingen worden uitbetaald in overeenstemming met de door de overheid daarvoor geformuleerde fiscale normen. In het boekjaar is een bedrag van € 27.087 aan vrijwilligersvergoedingen verstrekt; dit correspondeert met 6.856 uren. De vrijwilligersvergoedingen vallen onder een fiscale faciliteit van de overheid en bedroegen in 2023 € 26.598 met 6.673 uren. Hoewel de fiscale normen wel zijn verruimd zijn de urenvergoedingen ten opzichte van 2023 niet gewijzigd.

Governance

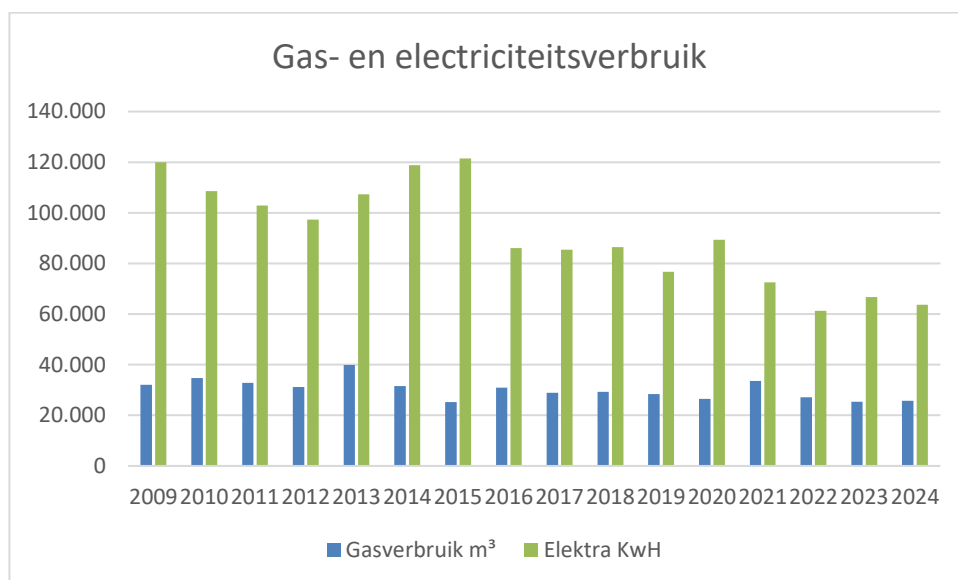
In de dagelijkse handelingen zijn voor het bestuur de beginselen van behoorlijk bestuur maatgevend. De Raad van Toezicht controleert regelmatig of aan de bepalingen daartoe wordt voldaan en passen daarvoor ook zelfreflectie toe. Dit is vastgelegd in een toezichtplan. Afhankelijk van een op te stellen Meerjarenvisie zullen de statuten worden aangepast waarbij ook getoetst zal worden in hoeverre formeel aan de bepalingen van de Governance Code wordt voldaan. Zo zal de zittingstermijn voor raadsleden worden verkort van maximaal drie termijnen van vier jaar naar twee termijnen van vier jaar. De Raad heeft via de remuneratiecommissie regelmatig overleg met de directeur-bestuurder over haar functioneren en de personele ontwikkelingen binnen de organisatie. Middels de auditcommissie wordt regelmatig overlegd over de financiële resultaten van het Museum en daar waar nodig geadviseerd.

Milieu

Het energieverbruik van het Museum is dermate groot dat dit als een belangrijk onderdeel kan worden gezien van de uitstoot van broeikasgassen. Het Natuurmuseum is er alles aan gelegen om deze uitstoot te verminderen. Voor alle geledingen binnen de organisatie is duurzaamheid daarom het uitgangspunt en wordt bij de inkoop gelet op efficiëntie en op minimale belasting van het milieu. Efficiëntie zodat alle producten maximaal worden benut en afval minimaal wordt gehouden. Bij de keuze voor producten wordt gekeken naar de juiste balans tussen kosten en belasting van het milieu. Met name voor het atelier en conservering van objecten zijn de zeer schadelijke stoffen afgevoerd en worden deze niet meer gebruikt. Dit is eveneens een belangrijk veiligheidsaspect voor het daar aanwezige personeel geweest.

Sinds de Corona-epidemie is een verlaging van het energieverbruik uit kostenoverwegingen steeds belangrijker geworden, maar het museum is al vele jaren bezig om dit verbruik uit milieu-oogpunt te verlagen. Zo is steeds geleidelijk de aanwezige verlichting vervangen door led-verlichting en daar waar mogelijk zijn extra isolatievoorzieningen toegepast. Zo is het afgelopen jaar bij herstel van een deel van het dak aanvullende isolatie toegepast.

Het gas- en elektriciteitsverbruik van de afgelopen jaren kan grafisch als volgt worden weergegeven:

Hierin is te zien dat het elektriciteitsverbruik door de jaren heen bijna is gehalveerd. Het gemiddelde gasverbruik is ten opzichte van ongeveer 10 jaar geleden met rond 25% afgenomen. Met de isolatie van het dak mag worden verwacht dat het gasverbruik met ingang van 2025 nog verder omlaag gaat.

Het Museum heeft de intentie om voor gas en elektra helemaal off-grid te gaan. Hiervoor zijn diverse initiatieven ondernomen. Omdat er veel geld mee gemoeid is en het Museum daarvoor geheel afhankelijk is van subsidies zijn daarvoor contacten gelegd met de provincie en de gemeente. Omdat er sprake is van een oud gebouw en omdat er zeer hoge kosten mee gemoeid zijn heeft dit nog niet tot daadwerkelijke actie geleid.

Bestuur, Raad van Toezicht en Staf

De Stichting NMF conformeert zich aan de regels voor Cultural Governance voor goed bestuur en toezicht. Voor de uitvoering daarvan zijn de statuten en de bestuursstructuur conform deze regels ingesteld. Er is sprake van een Raad van Toezicht model waarbij de directie uit meerdere personen kan bestaan en wordt benoemd door de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht leden worden via coöptatie benoemd voor de duur van vier jaren. Een Raad van Toezicht lid kan maximaal 8 jaar fungeren.

Voor een transparante bedrijfsvoering en objectieve en onafhankelijke besluitvorming worden onderstaand de nevenfuncties van de bestuurder en de Raad van Toezicht leden specifiek vermeld.

Bestuur 2024

Mevrouw F. Hernamdt is de enige statutair bestuurder van het Museum.

Haar nevenfuncties zijn de volgende:

- Dorpsbelang Iens (onbezoldigd)
- Secretaris stichting It Broedsje (onbezoldigd)
- Voorzitter commissie Gemeenschappelijk lanbouwbeleid Nationaal Strategisch Plan (de uitvoering valt onder de Provincie Fryslân)

De bestuurder houdt zich voornamelijk bezig met de externe contacten, fondsenwerving en de organisatie van evenementen ten behoeve van het Museum. Alle beleidsbeslissingen komen toe aan de directie waarbij kan worden gesteund op de volgende afdelingen:

- Collectiebeheer (dhr. P. Koomen (Conservator) en de dhr. D. Voeten (opvolgend conservator)
- Educatie (mevr. I. Meutgeert)
- Financiën en Personeelsbeheer (S. Halbesma)
- Technische Dienst (dhr. K. de Vries)
- Marketing (mevr. E. Roetman)
- Tentoonstellingen (mevr. H. Hofman)

Samenstelling Raad van Toezicht 2024

De Raad van Toezicht bestaat uit minimaal 3 en maximaal 7 natuurlijke personen. In 2024 was er sprake van 7 Raad van Toezicht leden.

Nevenfuncties

In 2024 waren voor hen de volgende onderscheidende nevenfuncties van toepassing:

-De heer J.G. Kramer, Dokkum

Hoofdfuncties:

- Burgemeester van de gemeente Noardeast-Fryslân

Nevenfuncties

- Geen nevenfuncties

-De heer J.O. Möller, Groningen

Nevenfuncties (onbezoldigd):

- Secretaris van Vrijmetselaarsloge In Tenebris Lux in Groningen
- Secretaris van de Vrijwillige Vereniging van Eigenaren Mondriaanstraat Groningen

-Mevrouw J.J. van Dellen, Boksum

Hoofdfunctie:

- Senior Adviseur Economische Zaken bij Gemeente Leeuwarden

Nevenfuncties (onbezoldigd):

- Bestuurslid van "Uitvaartvereniging Boksum"
- Bestuurslid van "Vereniging Dorpsbelangen Boksum"
- Penningmeester van "Vereniging van Warmbloedpaardenfokkers Surhuisterveen en omstreken"

De heer N.W. de Boer, Leeuwarden

Nevenfuncties:

- Commissaris en voorzitter auditcommissie Stichting SBOH
- Commissaris en voorzitter auditcommissie Zevenwouden Verzekeringen

-De heer K.D.E. Bolhuis, Burgum

Hoofdfuncties:

- Ambassadeur in loondienst bij NHL Stenden Academy of Business & Leadership
- Eigenaar KOR bisnis Interimmanagement en consultancy voor strategie en leiderschapsvraagstukken
- Mede eigenaar Bewust Geregeld BV Adviesbureau voor Familiebedrijven

Nevenfuncties (onbezoldigd)

- Lid RvT Stichting Popcultuur de Neushoorn
- RvT lid cultuurlab Stichting Het Achterland
- Voorzitter Stichting Businessclub foar it Fryske Gea
- Penningmeester Stichting Platform Zakelijke Dienstverlening Leeuwarden

-Mevrouw A. van Weelden, Menaam

Hoofdfuncties:

- Secretaris College van Bestuur NHL Stenden Hogeschool

Nevenfuncties:

- Lid bestuur Fries Juridisch Genootschap
- Lid algemeen bestuur Senioren Academie Groningen (namens werkgever)
- Lid bestuur Ondernemersvereniging MTV Rengerspark e.o.(namens werkgever)

-De heer R.E. van Zuidam, Earnewâld

Hoofdfuncties:

- Bestuurder Odyssey.org en adviseur voor commerciële strategie en begeleider van evenementen

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Toezicht, DC Terra
- Luisterend Schrijver voor Stichting Gelijkwaardig Herstel

Het rooster van Aftreden ziet er als volgt uit:

Naam	Functie	Aftredend volgens rooster	
		1ste	2 ^{de} (def)
J.G. Kramer	voorzitter	jul-26	jul-30
J.O. Möller	secretaris	-	jun-28
J.J. van Dellen	lid	-	jun-28
N.W. de Boer	lid	-	jun-28
K.D.E. Bolhuis	lid	jul-26	jul-30
A van Weelden	lid	dec-27	dec-31
R.E. van Zuidam	lid	dec-27	dec-31

Binnen de RvT functioneren twee commissies:

- Remuneratiecommissie: deze commissie houdt zich bezig met het belonings- en personeelsbeleid in de ruimste zin des woords; per balansdatum bestaat de commissie uit de heer Kramer en mevrouw Van Weelden.
- Auditcommissie: deze commissie adviseert gevraagd en ongevraagd de RvT over rechtmatigheid en doelmatigheid van het financieel beheer en beleid van de stichting. De commissieleden zijn mevrouw Van Dellen en de heer De Boer.

In het belang van het NMF hadden per balansdatum de volgende RvT-leden zitting in het bestuur van de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum:

J. Kramer (voorzitter)	J.O. Möller (secretaris)
N.W. de Boer (penningmeester)	J.J. van Dellen

Alle leden van de RvT zijn tevens bestuurslid van de Stichting Gerrit Stobbe Fonds. De heer Kramer en de heer Möller zijn respectievelijk voorzitter en secretaris.

Activiteiten Raad van Toezicht

Algemeen

Normaliter vergadert de RvT één keer per kwartaal tezamen met de directeur-bestuurder. Daarbij brengt de directeur-bestuurder verslag uit aan de Raad over de ontwikkelingen met betrekking tot het museum en de door haar genomen besluiten. Er vindt regelmatig overleg plaats tussen de voorzitter en de directeur-bestuurder.

Bestuur en organisatie

In het verslagjaar hebben er geen bestuurswisselingen plaatsgevonden. Een drietal Raadsleden is voor de periode van 4 jaar herbenoemd. Daarbij is geconstateerd dat het niet wenselijk is dat er in een jaar (na 4 jaar) er 3 Raadsleden tegelijk aftredend zijn. Afgesproken is dat vanaf 2026 afhankelijk van de belangen van het Museum en de persoonlijke voorkeuren de vervanging gefaseerd zal worden gerealiseerd.

De Raad is door het Bestuur steeds op hoogte gehouden van de ontwikkelingen omtrent de ontwikkelingen van het Museum in de meest ruime zin.

Hierbij hebben de gerealiseerde en de begrote financiële resultaten veel aandacht gekregen. Met toegevoegd financieel inzicht zijn de jaarrekening 2023 en de begrotingen 2024 en 2025 in het verslagjaar door de Raad met goedkeuring onderstreept.

De huisvestingsproblematiek heeft eveneens veel aandacht gekregen waarbij de Raad zich uitdrukkelijk op het standpunt heeft gesteld dat het onderhoud aan het gebouw minimaal dient te worden gehouden gezien de beperkte beschikbare middelen. De Raad acht het onderhoud van een pand niet tot de primaire taak van het museum.

Voorts heeft de Raad op een meerjarenbeleidsvisie aangedrongen. Hiervoor is een communicatiebureau ingeschakeld ter positionering van het Museum. In samenspraak met de directie heeft de Raad zich hier uitgebreid over laten voorlichten. De uitwerking van deze positionering is een basis voor het meerjarenbeleidsplan en dient te ondersteuning van de verkrijging van exploitatiesubsidies. Verdere actualisering van de statuten is opgeschort in afwachting van deze te realiseren beleidsvisie.

Om in een veranderende maatschappij op nieuwe digitale ontwikkelingen in te kunnen spelen zijn diverse digitale vernieuwingen binnen het Museum door de Raad behandeld. Om aan deze digitale inhaalslag vorm te kunnen geven ziet de Raad kansen via sponsoring door het bedrijfsleven.

Huisvesting

Het Natuurmuseum Fryslân is gehuisvest in een monumentaal pand, Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden. Het pand is juridisch eigendom van de Stichting Behoud Gebouw Natuurhistorisch Museum. Alle voor- en nadelen die uit de exploitatie van het pand voortvloeien, zijn voor rekening en risico van de Stichting NMF. Het economische risico ligt derhalve bij de Stichting NMF. Het pand dateert van 1675 en is tot 1953 gebruikt als weeshuis. Het Museum is hier sinds 1987 gehuisvest. In de jaren 2001 tot en met 2005 is het pand grondig verbouwd en is de binnenplaats voorzien van een doorschijnende dakconstructie.

De ouderdom van het pand en de speciale dakconstructie brengen enorme onderhoudskosten met zich mee. Voor het oorspronkelijke pand kan in verband met de monumentale status aanspraak worden gemaakt op daarvoor beschikbare subsidies. Zo is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in het kader van de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) over de jaren 2020 tot en met 2025 een bijdrage van € 59.793 toegekend. Als voorschot daarop wordt jaarlijks een bedrag van € 8.968 ontvangen. Voor de daarop volgende jaren wordt opnieuw subsidie daarvoor aangevraagd.

Door de provincie Fryslân is bij beschikking 8 december 2023 een projectsubsidie beschikbaar gesteld voor herstel van een gedeelte van het dak. De werkzaamheden daarvoor zijn ultimo 2024 afgerond.

Dit neemt echter niet weg dat de onderhoudskosten zwaar op het museum blijven drukken.

Medio 2023 is een MeerJarenOnderhoudsPlan opgesteld met ondersteuning van een consultancybureau waaruit met het toenmalige prijspeil de onderhoudskosten voor de jaren 2023 tot en met 2030 werden ingeschat op een bedrag van meer dan € 750.000. Ondanks het feit dat een deel van de kosten subsidiabel zal zijn is duidelijk dat deze onevenredig zwaar op de exploitatie van het Museum zullen drukken.

Daarom heeft de Raad van Toezicht van het museum zich op het standpunt gesteld dat de functie van een museum niet mag worden gezien als een onderhouder van een gebouw, maar als een exploitant van een museum. In samenspraak hebben bestuur en Raad van Toezicht van het Museum daarom besloten om onderhoudsplannen zoveel mogelijk naar de toekomst door te schuiven en in de toekomst deze te bekostigen uit middelen van instanties/overheden die daartoe bestemd zijn.

Collectie

In 2024 zijn er in totaal 16.167 nieuwe records in het collectieregistratiesysteem van NMF geregistreerd. Deze bevatten 18.046 unieke objecten. Op de peildatum 17-04-2025 omvatte het collectieregistratiesysteem in totaal 219.384 'aanwezige' records, met daarin 368.794 unieke objecten.

Eind 2024 waren ruim 400.000 unieke objecten in de collectie aanwezig tegenover circa 390.000 bij aanvang van het jaar. Er zijn in 2024 beduidend minder objecten binnengekomen dan in 2023. Niet alleen bleven zeer grote schenkingen uit, maar ook het aangescherpte innamebeleid, uitdrukkelijk gericht op Noord-Nederland in het algemeen en Fryslân in het bijzonder, zijn hiervoor als oorzaken aan te wijzen. Hiermee is de registratiegraad iets gestegen tot ruim 90%; minstens 3,6% hoger dan vorig jaar. Ook zijn 1748 objectfoto's in het collectieregistratiesysteem toegevoegd.

In 2024 zijn elf nieuwe uitgaande bruiklenen gefaciliteerd, en één lopende bruikleen is verlengd. Verder zijn zes inkomende bruiklenen aangegaan, waarvan één voor de DinoDubbelgangers tentoonstelling en vijf voor de 'Dino tot Grutto' expo behorende bij het Geologisch Weekend in januari 2025. Voorts werden vijf collectiebezoeken door wetenschappelijke onderzoekers gefaciliteerd voor ornithologische, oölogische, archeozoölogische en museale studies. Acht aanvullende 'sessies' hadden een educatief of kunstzinnig karakter, of betroffen bezoeken vanuit collega-musea voor fotografische of vergelijkende doeleinden.

Er zijn door de conservatoren diverse lezingen en rondleidingen verzorgd. Ook werden diverse mediaplatformen, zoals Radio1, NOS, VARA's Vroege Vogels, Ivo Niehe's Cultuurtips, Omrop Fryslân, en de Leeuwarder Courant desgevraagd te woord gestaan over zowel NMF-gerelateerde nieuwsberichten (zoals Triceratops in Town en DinoDubbelgangers) als over externe ontwikkelingen (zoals de biodiversiteit van de Amazone, het 32-jarige bestaan van Jurassic Park en ander dinosauriër-gerelateerd nieuws).

Openstelling museum

In het verslagjaar mocht het museum 70.000 (2023: 80.000) bezoekers verwelkomen. Dit is ten opzichte van 2023 een daling met 12,5%. Voor het verslagjaar waren er 85.000 bezoekers begroot.

Hiermee vielen de entree-opbrengsten € 73.000 tegen.

Rekening houdend met het gezamenlijke project "Triceratops" met dBieb waar ruim 12.000 bezoekers op afkwamen komt het bezoekerstotaal voor het Museum uit op 82.000 bezoekers.

Extern relatiebeheer

Er worden contacten onderhouden met diverse organisaties op het gebied van natuuronderzoek en behoud. Veel contacten zijn regionaal maar ook landelijk zijn de contacten cruciaal. Niet alleen voor gezamenlijke aanpak van problemen maar ook om van elkaar te leren.

Exposities

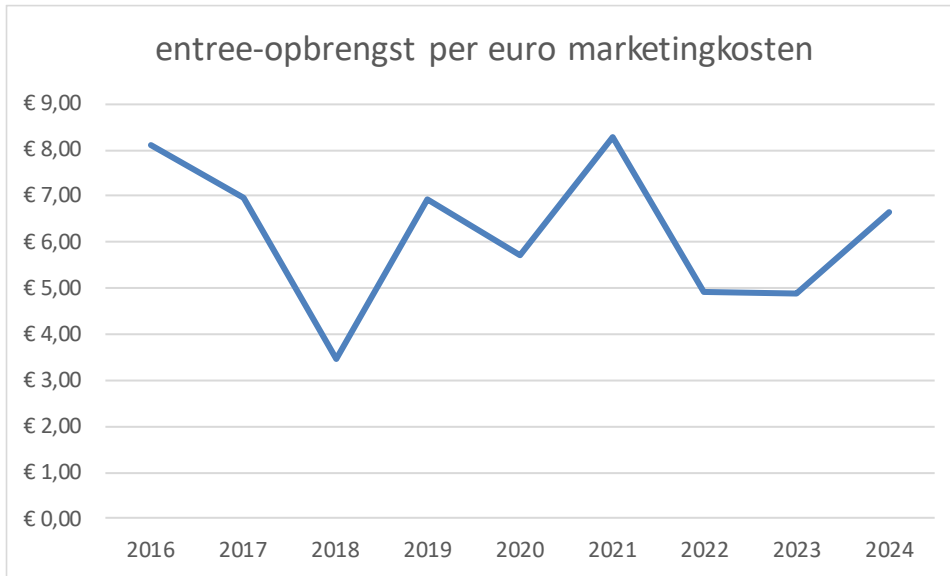
In het voorjaar was de expositie "Zet 'm op" in het museum te bezichtigen. Dit was een tentoonstelling in het kader van het landelijke preparateurskampioenschap dat tweejaarlijks door de Nederlandse Vereniging van Preparateurs wordt georganiseerd. De zomermaanden stonden in het teken van de expositie "Triceratops in Town". Dit was een pop-up museum in de Blokhuispoort in samenwerking met Naturalis Biodiversity Center en dBieb. Parallel aan deze tentoonstelling is vanaf de zomermaanden tot het einde van het jaar de expositie "Dino Dubbelgangers" in het museum te bewonderen geweest. Het hoogtepunt van deze expositie was het skelet van een Thescelosaurus"

Activiteiten

Analoog aan voorgaande jaren werden diverse activiteiten zoals de geologielezingen en praamtochten georganiseerd. In de voorjaarsvakantie konden kinderen met een bouwplaat een eigen miniatuurmuseum bouwen. De herfstvakantie stond in het teken van klimaatveranderingen. De activiteiten "Klimaatklooien" waren geïnspireerd op de uitvinder Leonardo da Vinci waarbij kinderen gebaseerd op de vier elementen water, lucht, aarde en vuur hun eigen oplossingen voor de klimaatproblemen konden bedenken. Een hoogtepunt daarin was de Coole Kidsnacht. Begin februari participeerde het Museum in het LUNA lichtfestival en 14 november werd het jaarlijkse symposium over biodiversiteit gehouden.

Marketing

De afgelopen jaren waren de bestedingen voor marketing hoger dan in het verleden. Waar in 2016 de marketingkosten jaarlijks € 24.000 bedroegen zijn deze gestegen naar een niveau van rond € 70.000 met een uitschieter in 2023 (jubileumjaar) van € 107.000. Zoals in onderstaande grafiek is te zien hebben de entree-opbrengsten per euro marketingkosten gefluctueerd tussen € 3,45 en € 8,29 met een gemiddelde van € 6,21. In het boekjaar is deze opbrengst weer uitgekomen boven het gemiddelde.

Financiën

Algemeen

In de begroting over 2024 was rekening gehouden met een nadelig saldo van rond € 70.000 wat daarop ook is uitgekomen. Zoals blijkt uit de resultaatbestemming is het totale jaarresultaat uitgekomen op negatief € 84.771. Dit is € 97.000 nadeliger dan het per saldo positief begrote resultaat van € 12.068.

Ten opzichte van de begroting is in het boekjaar een bedrag van € 54.000 meer aan fondsen toegevoegd terwijl voor een bedrag van € 43.000 minder ter besteding uit fondsen kon worden aangewend.

Het slechtere resultaat is dus nagenoeg toe te schrijven aan minder toerekenbare subsidie-inkomsten.

De verschuivingen tussen de afzonderlijke posten van de baten en lasten ten opzichte van de begroting kunnen als volgt nader worden toegelicht.

Tegenvallers:

	€
Subsidiegelden	82.000
Overige opbrengsten	89.000
Personeelskosten	48.000
	<u>219.000</u>

Meevallers:

	€
Huisvesting	16.000
Afschrijvingen	1.000
Exposities	144.000
Overige kosten	58.000
	<u>219.000</u>

Subsidiegelden

De verwachting was dat buiten de provincie voor een bedrag van € 91.000 meer aan subsidiegelden had kunnen worden gerealiseerd. Daartegenover heeft de provincie nog een indexatie van € 9.000 op de reguliere jaarlijkse subsidie toegepast.

Overige opbrengsten

De tegenvallende overige opbrengsten zijn sterk gerelateerd aan de lagere betalende bezoekersaantallen. De entreegelden zijn € 72.000 lager uitgevallen terwijl de daarmee samenhangende winkelverkoop voor zo'n € 8.000 debet zijn geweest aan de lagere opbrengsten.

Tevens zijn de opbrengsten van zakenvrienden € 7.000 tegengevallen.

Personeelskosten

Voor de collectiemedewerkers werd specifiek voor personeelskosten € 21.000 meer ontvangen dan was begroot. Daarmee komt de overschrijding feitelijk uit op € 27.000. Het grootste deel daarvan (€ 18.000) is te herleiden naar de afdeling "Collectie" in verband met de overdracht van de werkzaamheden van de conservator naar zijn opvolger. Voorts zijn de kosten van de Technische Dienst in verband met een zeer hoge werkdruk € 5.000 hoger uitgevallen.

Huisvesting

In 2023 is een stelselwijziging doorgevoerd waarbij groot onderhoud in het vervolg wordt geactiveerd in plaats van voorzien. Hierdoor konden in het verslagjaar de onderhoudskosten met een bedrag van € 19.000 ten opzichte van de begroting worden gehalveerd. Daar staat tegenover dat het dak moest worden gerepareerd en er isolatievoorzieningen zijn aangebracht. Na aftrek van subsidies resteerde nog een investeringsbedrag van € 59.000 waarvan het grootste deel in 20 jaar wordt afgeschreven. De onderhoudsafschrijvingen bedroegen in het boekjaar € 4.000.

Exposities

De exposities worden hoofdzakelijk bekostigd met fondsen van derden. Evenredig met de ontvangen subsidies is op de expositie-uitgaven bezuinigd.

Overige kosten

Dit betreffen de afdelingen Collectie, Front Office, Educatie, Marketing en Beheer. Deze lagere kosten komen met een bedrag van € 42.000 voornamelijk op het conto van de afdeling Educatie. Bij deze afdeling zijn de uitgaven voor de voorjaars- en herfstactiviteiten afhankelijk gesteld van de beschikbaar gestelde subsidie daarvoor.

Financiële positie

Liquiditeit

Zoals uit het Kasstroomoverzicht blijkt zijn de liquide middelen ten opzichte van voorgaand jaar afgenomen met een bedrag van € 270.000. Als gevolg van € 128.000 hogere vorderingen en € 25.000 hogere schulden is het werkkapitaal (vlottende activa + liquide middelen -/- kortlopende schulden) daardoor met een bedrag van € 167.000 afgenomen. Dat is een afname met 25%. Naast het negatieve resultaat is ook het uitgevoerde groot onderhoud en zijn enkele andere investeringen de reden van de achteruitgang van het werkkapitaal.

Solvabiliteit

Het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen bedraagt 76,8% en is daarmee nog als zeer goed aan te merken. Gecorrigeerd voor fondsen die met een bepaald doel dienen te worden besteed bedraagt dit percentage 56,0%. Dit is nog steeds zeer goed hoewel de doelstelling wel is om de neergaande trend te doorbreken. Voor grote projecten is het namelijk van belang om een over een behoorlijke buffer te beschikken.

Financiële risico's

Subsidies

Voor exploitatiesubsidies is het Museum afhankelijk van de provincie Fryslân. Voor deze subsidie dient vierjaarlijks een plan bij de provincie te worden ingediend. De hoogte van deze subsidie is echter niet meer zo vanzelfsprekend als in vroegere jaren. Om voor subsidies van andere instellingen in aanmerking te komen dienen aanvragen voor specifieke projecten te worden ingediend. Deze kunnen daarmee lastig voorzien in compensatie van de algemene exploitatie-uitgaven die voor de continuïteit van het Museum noodzakelijk is.

Beheersingsmaatregelen

De organisatie van de activiteiten in het museum is gericht op efficiency en interne beheersing. Om de volledigheid en de juistheid van de diverse opbrengstcategorieën te waarborgen bestaan er diverse functiescheidingen, procedures en vastleggingsmethoden. Binnen het museum worden de volgende opbrengstcategorieën onderscheiden: winkel, verhuur ruimten en toegang museum. Met betrekking tot de inkoop worden alle posten door de verantwoordelijke personen geaccordeerd en door de directeur-bestuurder beoordeeld en betaald. Kleine kasuitgaven worden door de directeur-bestuurder achteraf periodiek bij wijze van steekproef beoordeeld.

Waargenomen belangenverstrengelingen worden weggenomen dan wel gekanaliseerd.

Begroting 2025

De begroting van Baten en Lasten voor het jaar 2025 ziet er als volgt uit:

	<i>Begroting 2025</i>
	€
Baten	
Subsidie provincie Fryslân	740.000
Projectsubsidies Fondsen	161.000
Loonkostensubsidies	29.000
Overige subsidies	60.000
Entreegelden	454.000
Overige opbrengsten	30.000
Opbrengsten overige activiteiten	91.000
	<hr/>
Totaal	<u>1.565.000</u>
Lasten	
Personeelskosten	977.000
Vrijwilligerskosten	0
Huisvesting en Technische Dienst	99.000
Afschrijvingen	11.000
Collectie	20.000
Front Office	54.000
Exposities	165.000
Educatie en activiteiten	37.000
Marketing	75.000
Overige kosten	79.000
Kosten overige activiteiten	48.000
	<hr/>
Totaal	<u>1.565.000</u>
Saldo staat van baten en lasten	<u>0</u>

Naleving regelgeving Cultural Governance

WNT-verantwoording 2024 Stichting Fries Natuurhistorisch Museum

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. Het voor Stichting Fries Natuurhistorisch Museum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 € 233.000. Dit betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt:

bedragen x € 1

Functiegegevens	Directeur- bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 -31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,89
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging (bedragen x € 1)	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 85.083
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.156
Totale bezoldiging	€ 92.239
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 207.370
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2023	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,89
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 79.421
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 6.012
Totale bezoldiging 2023	€ 85.433
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 198.470

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

In het kalenderjaar zijn er geen leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking voor de organisatie werkzaam geweest.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Hiervan is geen sprake.

1d. Topfunctionarissen alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een bezoldiging van € 1.700 of minder

De leden van de RvT van de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum doen hun werkzaamheden onbezoldigd.

In het kalenderjaar bestond de RvT uit de volgende leden:

- J.G. Kramer (voorzitter)
- J.O. Möller (secretaris)
- N. W. de Boer (lid)
- J.J. van Dellen (lid)
- K.D.E. Bolhuis (lid)
- A. van Weelden
- R.E van Zuidam

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Niet van toepassing.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Jaarrekening

Staat van Baten en Lasten 2024

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Baten			
Subsidie provincie Fryslân	718.343	709.000	695.958
Overige subsidies	261.991	353.268	250.182
Entreegelden	449.060	521.088	522.735
Overige opbrengsten	44.653	45.475	23.665
Opbrengsten overige activiteiten	97.782	126.850	113.365
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	<u>1.571.829</u>	<u>1.755.681</u>	<u>1.605.904</u>
Lasten			
Personeelskosten	1.113.441	1.067.531	986.788
Vrijwilligerskosten	2.247	0	2.916
Facilitaire Zaken en Huisvesting	102.318	118.500	135.316
Afschrijvingen en Afwaarderingen	10.533	12.000	4.861
Collectie en preparateursatelier	18.707	20.700	20.214
Front Office	73.893	70.150	80.993
Exposities	84.362	228.270	303.803
Educatie en activiteiten	38.874	80.565	72.438
Marketing	67.356	75.900	106.952
Overige kosten	77.893	86.440	79.170
Kosten overige activiteiten	52.146	65.200	72.085
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	<u>1.641.771</u>	<u>1.825.256</u>	<u>1.865.537</u>
Saldo staat van baten en lasten	<u>-69.942</u>	<u>-69.575</u>	<u>-259.633</u>

Bestemming van het resultaat 2024

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Resultaten activiteiten:			
Verhuur Ruimten	7.775	7.400	5.908
Winkel	22.566	30.550	29.405
Arrangementen/Horeca	4.033	1.680	378
Zakelijke Vrienden	3.442	10.000	0
Totaal	37.816	49.630	35.691
<i>Activiteiten gesubsidieerd door de provincie</i>	<i>-122.587</i>	<i>-37.562</i>	<i>-185.726</i>
Toevoeging aan Reserves/fondsen:	238.558	185.000	189.712
Onttrekking aan reserves/fondsen:	-223.728	-266.643	-299.310
Saldo Baten en Lasten	-69.942	-69.575	-259.633
<i>Overzicht Resultaten</i>			
	€	€	€
Provinciale Producten	-122.587	-37.562	-185.726
Verhuur Ruimten	7.775	7.400	5.908
Winkel	22.566	30.550	29.405
Overige Horeca	4.033	1.680	378
Zakelijke vrienden	3.442	10.000	0
Eigen bijdrage Eeuwfeest	0	0	-33.162
T.l.v./t.b.v. Algemene Reserve	-84.771	12.068	-183.196

Kasstroomoverzicht over 2024

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo Staat van Baten en Lasten	-69.942	-250.933
(Des)investeringen	-149.237	-4.719
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen en overige waardeverminderingen	10.533	4.091
Mutatie Voorzieningen	<u>9.340</u>	<u>-26.724</u>
	19.873	-22.633
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie operationele vorderingen	-128.213	139.283
Mutatie operationele kortlopende schulden	<u>57.606</u>	<u>42.051</u>
	-70.607	181.334
Mutatie geldmiddelen	<u>-269.913</u>	<u>-96.952</u>
Stand liquide middelen ultimo jaar	<u>432.258</u>	<u>702.171</u>

Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening heeft betrekking op de stichtingen:

- Stichting Fries Natuurhistorisch Museum;
- Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum en de
- Stichting Gerrit Stobbe Fonds.

Via de RvT ligt de zeggenschap over de stichtingen geheel bij de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. De nauwe verwantschap tussen de stichtingen houdt materieel in dat deze stichtingen als één geheel kunnen worden beschouwd. Op basis hiervan zijn de jaarrekeningen van de stichtingen samengevoegd. De activiteiten van het geheel vinden plaats bij de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. Met betrekking tot de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum is er alleen sprake van vermogen wat is vastgelegd in het gebouw waarin het museum is gehuisvest. Een nadere toelichting is gegeven bij de post "Vermogen gerelateerd aan het gebouw" op de balans. Het Gerrit Stobbe Fonds beschikt alleen over spaargelden. Omdat de zeggenschap over deze gelden alleen berust bij de RvT van het NMF zijn deze gelden als fonds aangemerkt.

Vergelijkende cijfers

SIM-subsidies, die in gelijke jaarlijkse termijnen worden ontvangen, zijn voor 60% verrekenbaar wanneer de daarvoor in aanmerking komende kosten worden gemaakt. Daarom zijn deze vooruit ontvangen bedragen ad € 12.767 met ingang van het verslagjaar verwerkt als "Overlopende Passiva". De vergelijkende cijfers van de "Fondsen" en de "Overlopende Passiva" zijn daartoe aangepast. Deze aanpassingen hebben geen invloed op het resultaat.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De verslaggeving geschiedt volgens de richtlijnen voor de jaarverslaggeving, RJK C1.

Uitgaven worden geactiveerd voor zover het de verwachting is dat deze uitgaven de algemene activiteiten van de organisatie duurzaam zullen dienen. Uitgaven die in rechtstreeks verband staan met de serviceverlening aan bezoekers en welke zonder subsidieverlening niet rendabel zijn worden ineens als last genomen. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voor zover niet anders is vermeld, geschiedt de waardering tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Vorraden

De voorraden van de winkel worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

Voorzieningen

Algemeen

Tenzij anders vermeld worden de voorzieningen gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de betreffende verplichtingen af te wikkelen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde en na eerste verwerking tegen geamortiseerde kostprijs. Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. Indien baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, dient de Organisatie de omvang van de nog niet bestede bedragen via de resultaatbestemming toe te voegen aan de bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen. Indien de Organisatie in een volgend verslagjaar uit deze bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen put, dient zij deze besteding in de staat van baten en lasten als last te verwerken. Zij dient deze besteding te verwerken via de resultaatbestemming als een onttrekking aan de bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

Vaste activa

Materiële vaste activa

Verloop over 2024	Gebouw €	Inventaris €	Totaal €
Stand per 1 januari	238.099	10.253	248.352
(Onderhouds)investeringen	91.479	57.758	149.237
	<u>329.578</u>	<u>68.011</u>	<u>397.589</u>
Afschrijvingen	4.052	6.482	10.534
Afwaardering	0	0	0
Stand per 31 december	<u>325.526</u>	<u>61.529</u>	<u>387.055</u>
Cumulatieve aanschafwaarde voor desinvestering	330.348	72.436	402.784
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardevermindering per 31 december	4.822	10.907	15.729
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december	<u>325.526</u>	<u>61.529</u>	<u>387.055</u>
Afschrijvingspercentages	<u>5 - 20%</u>	<u>5 - 33⅓%</u>	

De verkrijgingsprijs voor het pand bedraagt € 223.463 en is tevens restwaarde; op het pand wordt niet afgeschreven. Vanaf 2023 worden onderhoudsinvesteringen geactiveerd. Daarop wordt wel afgeschreven.

Op basis van de Wet Onroerende Zaken is de waarde van het pand per peildatum 1 januari 2024 vastgesteld op € 1.528.000,-. Ten behoeve van de opstalverzekering is de herbouwwaarde van het pand in 2025 getaxeerd op een bedrag van € 14.580.000.

De bedrijfsinventaris is ultimo 2024 getaxeerd op een bedrag van € 2.298.575. De grootste post daaruit is de OnderWaterSafari, die is getaxeerd op een bedrag van € 1.740.000.

Vlottende activa

Vorraden

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Vorraad winkel	32.229	34.682
Vorraad tegoedbonnen	1.660	590
Saldo balans	<u>33.889</u>	<u>35.272</u>

Debiteuren

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Totaal debiteuren	1.997	5.500
Saldo balans	<u>1.997</u>	<u>5.500</u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Omzetbelasting	39.439	22.993
Energiebelasting	9.858	8.934
Saldo balans	<u>49.297</u>	<u>31.927</u>

Vorderingen en overlopende activa

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Subsidiënten	146.215	39.000
Entree Museumjaarkaarten	34.215	20.872
Vooruitbetaalde bedragen	10.085	12.929
Curo Payments	869	7.743
UWV wtl-regeling	3.185	3.185
Overige overlopende activa	20.974	16.085
Saldo balans	<u><u>215.544</u></u>	<u><u>99.815</u></u>

Liquide middelen

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Kas	3.558	2.923
Rekening-couranten	15.254	39.056
Spaarrekeningen	413.446	660.192
Saldo balans	<u><u>432.258</u></u>	<u><u>702.171</u></u>

Eigen vermogen

Vermogen gerelateerd aan het gebouw

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	223.463	223.463
Bij/Af: resultaat boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u><u>223.463</u></u>	<u><u>223.463</u></u>

Het vermogen gerelateerd aan het gebouw betreft de oorspronkelijke aankoopprijs van het pand Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden. Dit is tevens de enkelvoudige balans van de Stichting BGFNM. De balans van de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum ziet er als volgt uit:

	<u>31.12.2024</u>		<u>31.12.2023</u>
	€		€
Actief			
Vaste activa			
Gebouwen	<u>223.463</u>		<u>223.463</u>
	223.463		223.463
	<u>223.463</u>		<u>223.463</u>
Passief			
Eigen vermogen			
Vrij besteedbaar vermogen	<u>223.463</u>		<u>223.463</u>
	223.463		223.463
	<u>223.463</u>		<u>223.463</u>

Reserves

Algemene Reserve

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	371.719	521.754
Bij: resultaten commerciële activiteiten	37.816	35.691
Bij: overige stortingen	0	0
Af: onttrekkingen	122.587	185.726
Saldo balans	<u><u>286.947</u></u>	<u><u>371.719</u></u>

Bestemmingsreserve huisvesting

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	98.250	98.250
Bij dotatie	0	0
Af: onttrekkingen	0	0
Balans per 31 december	<u><u>98.250</u></u>	<u><u>98.250</u></u>

De reserve is gevormd voor toekomstige vervangingsinvesteringen en verwacht noodzakelijk herstelwerk aan het gebouw.

Fondsen

Gerrit Stobbe Fonds

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	101.780	100.773
Dotatie rente spaarrekening	1.558	1.007
Af: onttrekkingen	0	0
Saldo balans	<u><u>103.338</u></u>	<u><u>101.780</u></u>

Deze gelden dienen te worden besteed conform de doelstelling van de Stichting Gerrit Stobbe Fonds die luidt: "De stichting heeft ten doel het ondersteunen van de instandhouding van het Fries Natuurmuseum, alsmede voorts al hetgeen daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin".

Projectbestemmingsfondsen

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	109.650	58.032
Dotatie	237.000	203.737
Af: Fondsonttrekkingen	<u>223.728</u>	<u>152.119</u>
Saldo balans	<u><u>122.922</u></u>	<u><u>109.650</u></u>

Een specificatie van deze fondsen per balansdatum ziet er als volgt uit:

	<u>01.01.2024</u>	<u>Stortingen</u>	<u>Onttrek- kingen</u>	<u>31.12.2024</u>
	€	€	€	€
Jubileumactiviteiten	1.500	0	1.500	0
Onderzoek Paleontoloog	27.310	0	24.093	3.217
Sichtberens Frysk	52.058	0	47.058	5.000
Het Leeuwarder Bos	10.000	0	10.000	0
MINIATUURmuseum	3.500	0	3.500	0
Realisatie Interactieve Tafel	2.782	0	-2.134	4.916
De Schatkamer op Orde	12.500	50.000	27.200	35.300
Wakker Worden	0	80.000	9.011	70.989
Meerjarenvisie	0	5.000	5.000	0
Voorjaarsvakantie 2025	0	3.500	0	3.500
Nieuwe Stads Weeshuis	0	50.000	50.000	0
Triceratops	0	10.000	10.000	0
Dino Dubbelgangers	0	30.000	30.000	0
Herfstvakantie	0	6.000	6.000	0
Interreg-A	0	2.500	2.500	0
Totaal	<u><u>109.650</u></u>	<u><u>237.000</u></u>	<u><u>223.728</u></u>	<u><u>122.922</u></u>

Vorzieningen

Personeelsgerelateerde voorzieningen

Toekomstige jubileumuitkeringen

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	11.342	16.149
Bij: dotatie	1.635	874
Af: onttrekking	0	5.681
Saldo balans	<u><u>12.977</u></u>	<u><u>11.342</u></u>

Dit betreft een schatting van de volgens de Museum CAO in de toekomst toe te kennen jubileumuitkeringen naar de huidige maatstaven.

Ontwikkelbeleid

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Balans per 1 januari	9.962	8.543
Bij: dotatie	10.791	6.596
Af: onttrekking	3.085	5.177
Saldo balans	<u><u>17.667</u></u>	<u><u>9.962</u></u>

Volgens de Museum CAO dient jaarlijks 1% van de loonsom te worden besteed aan ontwikkelbeleid. Hiervan moet ten minste 0,5% worden besteed aan persoonsgebonden opleidingen. Om de kosten voor scholingsbehoeften gelijkmatig over de jaren te spreiden en opleidingsbudgetten niet verloren te laten gaan is besloten om een voorziening voor ontwikkelbeleid te vormen.

Kortlopende schulden

Crediteuren

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Saldo balans	<u><u>59.553</u></u>	<u><u>48.914</u></u>

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Loonbelasting	44.777	32.633
Pensioenpremies	6.544	0
	<u>51.321</u>	<u>32.633</u>

Overige schulden

	<u>31.12.2024</u>	<u>31.12.2023</u>
	€	€
Accountants- en advieskosten	18.475	12.250
Laatste termijn herstel dak	32.480	0
Overige nog te betalen bedragen	16.115	12.551
Saldo balans	<u>67.070</u>	<u>24.801</u>

Overlopende passiva

	31.12.2024	31.12.2023
	€	€
Plusuren en nabetaling loon	24.697	36.484
Reservering vakantietoelage/EJU	38.358	39.759
Vooruit ontvangen Entreegelden	10.914	0
Overlopende passiva	0	1.513
SIM-subsidies	105	12.767
Diversen	2.458	0
Saldo balans	<u>76.532</u>	<u>90.522</u>

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

- ❖ Samen met andere musea is het Natuurmuseum Fryslân een samenwerking aangegaan voor de exploitatie van een gezamenlijk depot. Samenhangend met deze samenwerking is een gezamenlijke huurovereenkomst met de Stichting Kolleksjesintrum Fryslân van toepassing voor een bedrag van rond € 151.000 per jaar. Deze huurovereenkomst loopt tot en met 30 juni 2031. De huurprijs wordt jaarlijks met minimaal 3% geïndexeerd. Op balansdatum bedraagt de huurprijs voor het NMF € 12.250 per jaar.
- ❖ Met een installateur is een service- en onderhoudsabonnement afgesloten. Met inachtneming van een periode van 3 maanden is de overeenkomst jaarlijks opzegbaar. De kosten worden jaarlijks geïndexeerd en ultimo 2024 kost dit abonnement € 8.157 per jaar.
- ❖ Tot einde 2028 wordt een printer/kopieerapparaat gehuurd voor een jaarlijks bedrag van rond € 5.000.

Met het prijspeil per balansdatum bedragen de totale verplichtingen € 107.455, waarvan korter dan 1 jaar € 25.406 en langer dan 5 jaar € 18.392.

Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten

Baten

Subsidie Provincie Fryslân

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Subsidie provincie	718.343	709.000	695.958
	<u>718.343</u>	<u>709.000</u>	<u>695.958</u>

Bij beschikking de dato 8 juli 2020 (kenmerk 01770176) is door de Provincie Fryslân subsidie voor de jaren 2021 tot en met 2024 toegekend voor een totaalbedrag van € 2.000.000 (jaarlijks € 500.000). Inclusief indexaties bedroeg de jaarlijkse subsidie in 2024 € 568.343.

Gedateerd 22 december 2021 (kenmerk 01949336) is door de provincie voor de jaren 2021 tot en met 2024 aanvullend nog een jaarlijks subsidiebedrag beschikbaar gesteld van € 150.000. Deze subsidie is niet geïndexeerd.

Overige subsidies

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Subsidie:			
Projectbijdragen	210.000	244.968	221.205
Loonkostensubsidies	29.991	28.300	28.977
Overige subsidies	22.000	80.000	0
	<u>261.991</u>	<u>353.268</u>	<u>250.182</u>

Entreegelden

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Regulier	328.751	396.930	406.576
Stichting Museumkaart	85.591	114.214	93.940
VriendenLoterij-VIP	34.718	9.944	22.218
	<u>449.060</u>	<u>521.088</u>	<u>522.735</u>

Overige opbrengsten

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Educatieve activiteiten	12.672	22.475	12.381
Participatiebijdragen derden	13.000	13.000	0
Rente	12.978	0	7.768
Sponsorbijdragen	2.762	10.000	2.901
Schenkeningen, erfenissen en legaten	281	0	250
Overige	2.959	0	365
	<u>44.653</u>	<u>45.475</u>	<u>23.665</u>

Opbrengsten overige activiteiten

Exploitatie-overzichten overige activiteiten

Verhuur Ruimten	7.775	7.400	5.908
Winkel	22.566	30.550	29.405
Overige Horeca	4.033	1.680	378
Zakelijke vrienden	3.442	10.000	0
Totaal	<u>37.816</u>	<u>49.630</u>	<u>35.691</u>

De overige activiteiten worden door de provincie niet subsidiabel geacht en daarom als afzonderlijke entiteiten gezien waar personeels- en huisvestingskosten in redelijkheid aan moeten worden toegerekend. Kostentoe rekeningen zijn zoveel mogelijk marktconform toegepast.

De exploitaties van de overige activiteiten zien er als volgt uit:

Verhuur ruimten

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Opbrengsten	11.375	8.500	9.533
Af: kosten	0	100	0
	<u>11.375</u>	<u>8.400</u>	<u>9.533</u>
Af: toerekening kosten	3.600	1.000	3.625
Gecorrigeerd resultaat	<u>7.775</u>	<u>7.400</u>	<u>5.908</u>

Winkel

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Omzet	78.150	106.250	99.797
Af: inkoopwaarde verkoop	<u>49.872</u>	<u>63.800</u>	<u>66.439</u>
Bruto-winst	28.278	42.450	33.359
Af: kosten/afschrijvingen	<u>1.492</u>	<u>1.300</u>	<u>1.989</u>
Resultaat	26.786	41.150	31.369
Af: doorbelastingen	3.780	10.600	1.964
Af: afschrijvingen winkelmeubilair	<u>440</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Gecorrigeerd resultaat	<u>22.566</u>	<u>30.550</u>	<u>29.405</u>
Bruto-winst in perc. v/d omzet	36,2%	40,0%	33,4%

Geschoond voor de verkoop van museumjaarkaarten, waarvan de marge relatief laag is, bedroeg de omzet € 53.498 (2023: € 63.704). De daarmee gerealiseerde marge bedroeg 50,1%, ten opzichte van 44,8% in 2023. De marge op reguliere winkelproducten was in 2024 dus 5,3% hoger.

Arrangementen/overige horeca

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Omzet	4.815	2.100	4.035
Af: inkoop en kosten	<u>782</u>	<u>0</u>	<u>3.656</u>
Museumresultaat	4.033	2.100	378
Af: doorbelastingen	<u>0</u>	<u>420</u>	<u>0</u>
Gecorrigeerd resultaat	<u>4.033</u>	<u>1.680</u>	<u>378</u>
Bruto-winst in perc. v/d omzet	83,8%	100,0%	9,4%

Dit betreffen incidentele activiteiten.

Zakenvrienden

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Bijdragen	<u>3.442</u>	<u>10.000</u>	<u>0</u>

Lasten

Personeelskosten

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Brutolonen	855.424	830.434	765.240
Werkgeverslasten	223.843	204.597	195.554
Scholing	10.791	8.200	6.596
Overige personeelskosten	23.383	24.300	19.399
	<u>1.113.441</u>	<u>1.067.531</u>	<u>986.788</u>

Het gemiddeld aantal fte's in 2023 bedroeg 16,1 (2022: 15,4).

Werkgeverslasten

De werkgeverslasten in 2024 bedragen 26,2% van de bruto lonen (2023: 25,6%). In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 24,6%.

Het aandeel van de pensioenlasten in de werkgeverslasten is 35,1%.

Vrijwilligerskosten

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Diversen	2.247	0	2.916
	<u>2.247</u>	<u>0</u>	<u>2.916</u>

Dit betreffen voornamelijk kosten voor georganiseerde activiteiten en kantinevoorzieningen.

Facilitaire Zaken en Huisvesting

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Onderhoud gebouw	19.008	38.100	60.344
Energie en water	42.579	44.200	41.439
Verzekeringen en belastingen	29.252	27.700	26.717
Veiligheidsmaatregelen	6.804	5.000	4.313
Technische Dienst	4.675	3.500	2.503
Huisvesting diversen	0	0	0
	<u>102.318</u>	<u>118.500</u>	<u>135.316</u>

Afschrijvingen

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Inventaris	447	0	0
Onderhoud gebouw	4.051	0	0
Afschrijvingskosten ict	4.685	12.000	4.861
Voorzieningen atelier	910	0	0
Winkelmeubilair	440	0	0
	<u>10.533</u>	<u>12.000</u>	<u>4.861</u>

Collectie en Prepareursatelier

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Prepareren	492	1.200	1.134
Verwerving en revisie objecten	132	500	0
Collectiebeheer	4.430	3.900	3.749
Informatievoorziening	260	200	755
Verzekering collecties en bruiklenen	1.312	2.700	2.632
Exploitatiebijdrage Centraal Depot	12.083	12.200	11.731
Overige kosten	0	0	214
	<u>18.707</u>	<u>20.700</u>	<u>20.214</u>

Front Office

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Betaalsysteem balie	5.361	7.000	5.634
Vrijwilligers balie	12.515	11.500	10.091
Verzekeringen	1.674	1.800	1.602
Automatisering	0	100	0
Bezoekersvoorzieningen	6.973	5.300	5.053
Informatievoorziening	743	400	4.075
Bedrijfshulpverlening	1.502	2.500	2.472
Hygiënekosten	41.905	33.250	41.411
Atelier	2.455	3.500	3.748
Kantine	338	2.500	2.199
Algemeen	427	2.300	4.709
	<u>73.893</u>	<u>70.150</u>	<u>80.993</u>

Exposities

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Meerjarige exposities	16.856	35.000	75.951
Tijdelijke exposities algemeen	28.072	165.270	200.468
Projecten	39.434	28.000	27.384
	<u>84.362</u>	<u>228.270</u>	<u>303.803</u>

Activiteiten en educatie

	<i>Realisatie</i> 2024	<i>Begroting</i> 2024	<i>Realisatie</i> 2023
	€	€	€
Kinderactiviteiten	14.559	0	5.455
Drakenrondleidingen	1.207	2.000	1.119
Activiteiten algemeen	3.335	5.600	4.304
Voorjaarsvakantie	426	27.300	386
Herfstvakantie	4.579	25.000	26.739
Overige vakantie-activiteiten	413	3.300	341
Kunstmenu	44	1.700	3.288
Ontwikkeling lesprogramma's	2.059	6.265	0
Interactieve (bos)speurtocht	826	0	5.280
OnderWaterSafari	1.057	2.300	434
Expositie gerelateerd	0	5.000	21.588
Project zichtbaarheid Fries	7.150	0	0
Digitale hulpmiddelen	0	100	0
Overige activiteiten	3.220	2.000	3.506
	<u>38.874</u>	<u>80.565</u>	<u>72.438</u>

Public Relations & Marketing

	<i>Realisatie</i> 2024	<i>Begroting</i> 2024	<i>Realisatie</i> 2023
	€	€	€
Vlaggen, posters e.d	2.517	5.800	8.636
Advertenties nieuwsbladen	10.776	8.700	12.588
Sociale Media	20.509	14.900	16.284
Folder(verspreiding)	7.246	15.200	4.062
Relaties en Bezoekers	7.322	11.900	10.541
Website	5.830	3.300	1.392
Beurzen	405	500	229
Openingen	1.290	1.500	406
Publieksactiviteiten/geschenken	4.417	8.700	13.282
Acties en regelingen	3.290	800	243
Vormgeving	395	1.000	496
Automatisering	248	0	300
Promotie tentoonstellings specifiek	0	0	34.631
Diverse promotiecampagnes	620	0	3.863
Overige	2.492	3.600	0
	<u>67.356</u>	<u>75.900</u>	<u>106.952</u>

Overige kosten

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Administratie en controle	22.270	24.700	17.923
Kantoorkosten	7.621	7.400	7.139
Systeembeheer	19.646	23.840	26.473
Bestuurskosten	19.304	14.300	17.861
Medezeggenschap	25	0	96
Raad van Toezicht	4.128	4.100	3.198
Juridische kosten	0	5.000	0
Kosten betalingsverkeer	3.992	6.700	6.131
Fondsenwerving	907	400	349
Totaal	<u>77.893</u>	<u>86.440</u>	<u>79.170</u>

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

De stichting beoogt niet het maken van winst. Vermogensvorming dient ter verwezenlijking van het doel van de stichting. Vooruitlopend op goedkeuring door de Raad van Toezicht is het besluit van het bestuur om het resultaat toe te voegen dan wel te onttrekken aan de daarvoor in aanmerking komende reserves en fondsen verwerkt in de jaarrekening. Voor de verdeling van het resultaat wordt verwezen naar het overzicht "Bestemming van het resultaat 2024" op blz.24.

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De jaarrekening is vastgesteld en goedgekeurd in de vergadering van de Raad van Toezicht van het Natuurmuseum Fryslân dd. 11 juni 2025:

Vastgesteld door het Bestuur:

Mevr. F. Hernamdt
Directeur-bestuurder

Goedgekeurd door de Raad van Toezicht:

Dhr. J.G. Kramer (voorzitter)

Dhr. O. Möller (secretaris)

Mevr. J.J. van Dellen

Dhr. N. W. de Boer

Dhr. K.D.E. Bolhuis

Mevr. A. van Weelden

Dhr. R. van Zuidam

Controleverklaring jaarrekening

Bijlage Resultatenrekening 2024

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Baten			
Subsidie provincie Fryslân	718.343	709.000	695.958
Overige subsidies	247.161	434.911	326.618
Entreegelden	449.060	521.088	522.735
Overige opbrengsten	44.653	45.475	23.665
Opbrengsten overige activiteiten	97.782	126.850	113.365
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	<u>1.556.999</u>	<u>1.837.324</u>	<u>1.682.340</u>
Lasten			
Personeelskosten	1.113.441	1.067.531	986.788
Vrijwilligerskosten	2.247	0	2.916
Facilitaire Zaken en Huisvesting	102.318	118.500	135.316
Afschrijvingen en Afwaarderingen	10.533	12.000	4.861
Collectie en preparateursatelier	18.707	20.700	20.214
Front Office	73.893	70.150	80.993
Exposities	84.362	228.270	304.430
Educatie en activiteiten	38.874	80.565	71.811
Marketing	67.356	75.900	106.952
Overige kosten	77.893	86.440	79.170
Kosten overige activiteiten	52.146	65.200	72.085
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	<u>1.641.771</u>	<u>1.825.256</u>	<u>1.865.537</u>
Resultaat			
T.l.v./t.g.v. Alg. Reserve	<u>-84.771</u>	<u>12.068</u>	<u>-183.196</u>

<i>Overzicht Resultaten</i>	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
Tekort Museumactiviteiten	-122.587	-37.562	-185.726
Verhuur Ruimten	7.775	7.400	5.908
Winkel	22.566	30.550	29.405
Overige Horeca	4.033	1.680	378
Zakelijke vrienden	3.442	10.000	0
Eigen bijdrage Eeuwfeest	0	0	-33.162
T.l.v./t.g.v. Alg. Reserve	-84.771	12.068	-183.196